

Lausunto

04.04.2022

Asia: VN/12531/2021

LAUSUNTOPYYNTÖ VAMMAISPALVELULAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTUKSESTA

Lausunnonantajan tausta

1. Vastaaajan taustaorganisaatio

Joku muu

Yleistä hallituksen esitysluonnoksesta

2. Ovatko esitysluonnoksen pykälät selkeitä?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

ETENE kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi vammaispalvelulaiksi. Esityksen tavoitteena on toteuttaa vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta ja osallisuutta yhteiskunnassa, tukea vammaisten henkilöiden itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeutta vamman laadusta riippumatta sekä turvata vammaisten henkilöiden oikeus yksilöllistä tarvetta vastaaviin sosiaalipalveluihin ja välttämättömään huolenpitoon.

Esityksen tavoite yhdistää tällä hetkellä voimassa olevat erityislait ja määritellä vammaisen henkilön palvelujen tarve toimintakyvyn perusteella, on kannatettava. On hyvä, että palvelujen järjestäminen perustuu tosiasialliseen tuen tarpeeseen, ei pelkästään tiettyyn vammaan tai diagnoosiin.

On hyvä, että esityksessä (3 §) korostetaan vammaisen henkilön oikeutta käyttää hänelle soveltuvaa kommunikointikeinoja. Samassa pykälässä todetaan, että ”palvelutarpeen arviointi sekä palveluiden suunnittelu, toteuttaminen ja seuranta on tehtävä yhteistyössä vammaisen henkilön kanssa”. Vammaisen henkilön osallisuuden painottaminen on kannatettavaa, mutta väljästä muotoilusta johtuen ei ole selvää, mitä tämä käytännössä tarkoittaa ja kuinka osallisuuden toteutumista mitataan ja seurataan. Osallisuuden toteutumisen edellytyksenä on, että vammaisen henkilö saa riittävästi ja hänelle soveltuvalla tavalla tietoa niistä palveluista, jotka hänelle voisivat soveltua.

Lapsen edun kannalta kannatettava muutos esityksessä on, että kahdessa kodissa asuvat lapset voivat jatkossa saada molempiin koteihinsa esteettömän asumisen. Kaikkien vammaisten henkilöiden mahdollisuutta saada palvelut ensisijaisesti omaan kotiinsa heidän niin toivoessaan, on tuettava.

Palveluiden järjestämisvastuun siirtyminen kunnilta hyvinvointialueille ei saa tarkoittaa vammaisen henkilön palvelutason heikkenemistä. Selkeä ja yksiselitteinen määrittely lainsäädännössä ehkäisee edellä mainittuja riskejä. Siirtymäsäännöksessä (34 §) edellytetään, että kaikille vammaispalvelujen käyttäjille tehdään uudet päätökset korkeintaan kahden vuoden kuluttua lain voimaantulosta. Jos palvelujen sisältöön tehdään muutoksia tässä vaiheessa, niiden tulee perustua palvelutarpeen todellisiin muutoksiin.

Lain voimaantuloa koskevassa pykälässä (33 §) mainitaan, että erityistä tukea koskevan 12 §:n 2 momentin kohdat 1 ja 2 tulevat lain muista kohdista poiketen voimaan vasta myöhemmin, vuonna 2025. Esityksen perusteella ei ole täysin selvää, millä perustein uudet erityisten tuen ko. kohtia koskevat päätökset tehdään kehitysvammalain kumoamisen jälkeen ennen em. kohtien voimaantuloa.

Hengityshalvauspotilaat ovat tällä hetkellä terveydenhuollon laitospotilaita. On hyvä huomioida, että hengityshalvauspotilaat ovat jo pitkään pyrkineet muista vammaisista henkilöstä poikkeavasta asemasta eroon. Elämää ylläpitävän hengityslaitteen käyttäjät ovat riippuvaisia jatkuvasta ulkopuolisesta avusta, jolloin potilaan yksilölliset tarpeet tulee huomioida potilasta avustavien työntekijöiden kokoonpanossa.

Ikääntyneille tarjotaan tällä hetkellä määrätyissä tilanteissa vammaispalveluja. Esityksessä ikääntyneet rajataan vammaispalvelujen ulkopuolelle silloin, kun toimintakyvyn heikentyminen johtuu pääasiallisesti korkeaan ikään liittyvästä sairaudesta, vammasta tai rappeutumisesta, tai kun avun, tuen ja huolenpidon tarve ovat normaalia ikäkauteen liittyvää tarvetta. Edellä mainittuihin kriteereihin liittyy epätasällisyyttä, joka voi johtaa erilaisiin tulkintoihin lain soveltamisessa. Myös ikääntyvät voivat vammautua. Kaikkiaan em. kirjaukset voivat heikentää niiden ikääntyneiden asemaa, jotka nyt ovat saaneet tai nykyisin kriteerein tulisivat saamaan vammaispalveluja, joiden saaminen voi turvata esimerkiksi omissa kodissa asumisen.

Kaikkiaan esityksessä tulisi kiinnittää vielä huomiota käsitteiden määrittelyyn (esimerkiksi moniammatillinen tuki tai valmennus), ja siihen, voiko pykälien joiltakin osin välttää muotoilu johtaa erilaisiin tulkintoihin lain soveltamisessa.

3. Tukevatko pykälien perustelut hyvin lain soveltajaa?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

4. Vahvistaako esitys vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

5. Lisääkö esitys vammaisten henkilöiden osallisuutta yhteiskunnassa?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

6. Parantaako esitys vammaisen henkilön mahdollisuuksia saada yksilöllisen tarpeensa mukaisia palveluita vamman tai sairauden laadusta riippumatta?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

7. Mitä haluaisit ehdottomasti säilyttää esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

-

2.

-

3.

-

8. Mitä haluaisit ehdottomasti poistaa tai muuttaa esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

-

2.

-

3.

-

9. Ottaako esitys riittävästi huomioon vammaisten lasten tarpeet?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

10. Voidaanko esityksen mukaisilla palveluilla vastata kattavasti hengityshalvauspotilaiden palvelutarpeisiin?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

Soveltamisala

11. Onko lain soveltamisala tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

Palvelut

12. Ottavatko valmennusta, henkilökohtaista apua ja erityistä tukea koskevat säännökset kokonaisuutena arvioiden riittävästi huomioon eri tavoin vammaisten henkilöiden tarpeet?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

13. Onko valmennusta koskevien pykälien (7-8 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

14. Esityksessä ns. kuntouttavan varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalvelulain mukaisena valmennuksena edellyttää palvelun maksuttomuudesta säätämistä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaissa ja kuntien menettämän asiakasmaksutulon korvaamista kunnille vuosittain osana tähän esitykseen käytettävissä olevaa valtionosuutta.

Onko varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalveluna tarkoituksenmukaista?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

15. Onko henkilökohtaista apua koskevien pykälien (9-11 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

16. Onko erityistä tukea koskevien pykälien (12-13 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

17. Onko erityisestä osallisuuden tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 1 kohta)?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

18. Onko tuesta päätöksenteosta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 2 kohta)?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

19. Onko vaativasta moniammatillisesta tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 3 kohta)?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

20. Onko asumisen tuen pykäläkokonaisuus (14-17 §) tarpeenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

21. Onko säännös vammaisten lapsen asumisesta kodin ulkopuolella tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

22. Onko lyhytaikaista huolenpitoa koskeva pykälä (18 §) sisällöltään tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

23. Onko päivätoiminnasta (19 §) tarkoituksenmukaista säätää vammaispalvelulaissa?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

24. Onko tarkoituksenmukaista, että työtoiminnasta ja työllistymistä tukevasta toiminnasta ei säädetä vammaispalveluissa, jos niistä säädetään sosiaalihuolto- tai muussa laissa?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

25. Onko liikkumisen tuen toteuttamistapoja tarpeellista monipuolistaa 22 §:ssä ehdotetulla tavalla?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

26. Mikä on näkemyksenne liikkumisen tuen määrää (23 §) ja laajuutta (24 §) koskevista säännöksistä?

-

27. Onko taloudellista tukea koskeva pykälä (25 §) tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

28. Vammaispalvelulaki käsitellään eduskunnassa syksyllä 2022. Tavoitteena on lain voimaantulo 1.1.2023. Siirtymäsäännöksillä on tarkoitus antaa hyvinvointialueille aikaa lain toimeenpanoon. Alkuvaiheessa päätösten muuttaminen uuden lain mukaisiksi vaatii paljon taloudellisia- ja

henkilöstövoimavaroja. Tämän vuoksi uudet erityistä osallisuuden tukea ja tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tulevat voimaan vasta 1.1.2025.

Helpottavatko voimaantulo- ja siirtymäsäännökset (33 ja 34 §) lain toimeenpanoa?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

Kehitysvammalaki

29. Vastaavatko kehitysvammalain (muutettuna) voimaan jäävät itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja perusoikeuksien rajoittamista koskevat säännökset riittävästi väliaikaiseen sääntelyn tarpeeseen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

30. Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

31. Onko ehdotus vammaisen lapsen kodin ulkopuolisesta asumisesta perittävästä maksusta mielestäsi onnistunut?

-

Mikäli vastasit EI, miten säätäisit maksun perusteista?

-

Esityksen vaikutukset

32. Antavatko esityksen arvioidut ihmisvaikutukset (vammaiset lapset ja aikuiset, iäkkäät henkilöt) oikean kuvan uudistuksen vaikutuksista?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

33. Onko arvio esityksen kustannus- ja henkilövaikutuksista mielestänne realistinen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

34. Muut vapaamuotoiset huomiot esityksestä.

-

Miettinen Maija

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE